

Europos profesinio mokymo kreditų sistemos („ECVET“) diegimo Lietuvoje situacijos apžvalga

Europos profesinio mokymo kreditų sistemos („ECVET“, 2009) elementų taikymo Lietuvoje užuomazgos pastebimos jau nuo 2009 m., tačiau šiandien procesai vis dar nėra pakankamai plačiai įgyvendinami mūsų šalies profesinio mokymo institucijose. „ECVET“ sistemos tikslas – palengvinti tarptautinį judumą ir pripažinti mokymosi rezultatus profesinio mokymo srityje bei sudaryti geresnes sąlygas mokytis visą gyvenimą, o geografinės sienos nebūtų tam kliūtis.

Sėkmingam „ECVET“ taikymui reikalingos tam tikros prielaidos. Pirmiausia, mokymosi rezultatais ar kompetencijomis grįstos profesinio mokymo programos, ir šie pokyčiai vyksta daugelyje Europos šalių. Winterton (2005) pristatomo tyrimo rezultatai rodo, kad kol kas nėra pakankamai aiškios mokymosi rezultatų formulavimo strategijos, dažniausiai remiamasi Bloom'o taksonomija, tačiau būtina įvertinti tiek darbo rinkos, tiek ir mokymo institucijų poreikius.

Kitas tyrimas, kurį pristato Winterton (2005), buvo atliktas, apklausiant 360 profesinio mokymo ekspertų iš visos Europos. Tyrimo tikslas – įvertinti egzistuojančias kreditų perkėlimo sistemas ir jų sąsajas su „ECVET“. Pusė profesinio mokymo ekspertų terminą „kreditas“ siejo su aukštuoju mokslu, 40 proc. – su profesiniu mokymu.

Adam ir Gehmilch (2000) mano, kad Europos kreditų perkėlimo sistema („ECTS“) leistų geriau įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą principus, greta kitų aspektų, per patirtinio mokymosi, darbo vietoje įgytų žinių bei įgūdžių akreditavimą.

Įvairių mokslininkų (Le Mouillour, Jones and Sellin, 2003; Hannken-Illjes and Lischka, 2003; Schwarz and Teichler, 2000), Le Mouillour (2004)) teigimu, „ECVET“ sistema turėtų:

- palengvinti mokymosi rezultatų perkėlimą tarp nacionalinių profesinio rengimo sistemų, o taip pat tarp formalaus, neformalaus ir savaiminio mokymosi;

- mokymo vienetų kaupimą ir pripažinimą, suteikiant dalinę ar pilną kvalifikaciją, per mokymosi rezultatų/kvalifikacijos apibrėžimą, vertinimą ir sertifikavimą, nepriklausomai, kur, kaip ir kada vyko mokymasis;
- bendradarbiavimą tarp mokymo paslaugų teikėjų, mokytojų ir besimokančiųjų, tiek šalies viduje, tiek ir užsienyje;
- užtikrinti mokymo proceso skaidrumą ir mokymosi rezultatų formulavimą, atsižvelgiant į žinias, gebėjimus ir kompetencijas;
- užtikrinti kokybišką judumą, tobulinant kvalifikacijų aprašus;
- garantuoti mokymo laiko, turinio bei mokymo programų lankstumą;
- supaprastinti mokymosi rezultatų sertifikavimą ir pripažinimą, ypač mobilumo atvejais.

Lietuva įsipareigojimą įgyvendinti Europos profesinio mokymo kreditų sistemą („ECVET“) priėmė 2014 m., pradėjusi vykdyti projektą „Nacionaliniai „ECVET“ ekspertai“, kurio vienas pagrindinių siekių – skatinti ir plėtoti „ECVET“ pritaikomumą ir naudojimą Lietuvoje. Tačiau tai nėra visiška naujovė mūsų šalyje – „ECVET“ įgyvendinimo pavyzdžių galima rasti Mokymosi visą gyvenimo programos „Leonardo da Vinci“ paprogramės mobilumo ir naujovių perkėlimo projektuose nuo 2009 m. (informacijos šaltinis www.adam-europe.eu). Europos profesinio mokymo plėtros centro („CEDEFOP“) stebėsenos ataskaitoje „Stronger VET for better lives“ (2015) Lietuva vertinama kaip daranti progresą, diegdama „ECVET“ elementus. Modulinės programos, naujosios Europos Komisijos „Erasmus+“ programos mobilumo ir strateginių partnerystės projektai lieka pagrindiniu „ECVET“ išbandymo įrankiu. „ECVET“ diegimo situacijos analizė Lietuvoje leidžia teigti, kad procesai vyksta. 2015 metais Švietimo mainų paramos fondo atlikto „ECVET“ žinomumo tyrimo rezultatai rodo, kad iš 73 apklaustų asmenų, dirbančių profesinio mokymo įstaigose, tik apie 1,5 proc. iš viso nieko nebuvo girdėję apie Europos profesinio mokymo kreditų sistemą.

Įvertinant vykstančius procesus, buvo atliktas stiprybių ir silpnybių, galimybių ir grėsmių („SSGG“, angl. „SWOT“) įvertinimas. Analizuojant „ECVET“ diegimo Lietuvoje **stiprybes**, galima pažymėti, kad:

- *nacionaliniu mastu vykdomas projektas „Nacionaliniai „ECVET“ ekspertai“* (<http://www.smpf.lt/lt/vykstantys-projektai/ecvet/apie-ecvet>). Nacionaliniai ekspertai

teikia konsultacijas profesinio mokymo institucijoms apie „ECVET“ sistemos diegimą ir įgyvendinimą profesinio mokymo institucijoms, darbdaviams ir kitoms suinteresuotoms šalims;

- *profesiniame mokyme pradėtas taikyti modulinis mokymas*. Iš 74 formalųjų pirminių profesinį mokymą vykdančių institucijų 18 2015-2016 mokslo metais taikė modulinį mokymą, kai mokymo procesas susideda iš savarankiškų ir tarpusavyje suderintų mokymo vienetų, apibrėžtų mokymo rezultatais, turiniu, mokymo ir mokymosi būdais bei įvertinimu. 2016-2017 mokslo metais modulinį mokymą taikančių institucijų skaičius padidėjo iki 42;
- *profesinio mokymo institucijoms suteiktos Profesinio mokymo mobilumo chartijos*. 2015 metais Lietuvoje 14 profesinio mokymo institucijų suteiktos profesinio mobilumo chartijos, 2016 metais – 5. Programos „Erasmus+“ profesinio mokymo mobilumo chartija skirta skatinti institucijas, kurios organizuodamos profesinio mokymo įstaigų moksleivių ir darbuotojų mobilumą yra pasiekusios kokybiškų rezultatų, toliau plėtoti savo europines tarptautiškumo strategijas;
- *vis daugiau profesinio mokymo institucijų mokinių mobilumo metu įgytų mokymosi rezultatų užskaitymui taiko „ECVET“ principus*. Grįždami iš mobilumo, mokiniai dažniausiai gauna formalius įvertinimus, naudojamas „Europass“ mobilumo dokumentas, tačiau „ECVET“ nėra plačiai taikoma įgytų mokymo rezultatų užskaitymui. Kai kurios profesinio mokymo institucijos Lietuvoje mokinių mobilumo metu įgytų kompetencijų ir rezultatų užskaitymui taiko ir „ECVET“ sistemos elementus.

Procesai, deja, nevyksta taip sparčiai ir sėkmingai, tad analizės metu įvardytos kai kurios priežastys / **silpnybės**:

- *nepakankamai aiškiai suvokiama „ECVET“ nauda ir galimybės profesinio mokymo institucijų administracijos ir pedagogų tarpe*. Tiek pedagogai, dirbantys profesinio mokymo institucijose, tiek ir administracijos darbuotojai dažnai skeptiškai vertina „ECVET“ taikymą savo institucijose, tai laikydami dar viena europine rekomendacija, kurios taikyti neprivaloma. Profesinio mokymo institucijų darbuotojai nepakankamai aiškiai supranta „ECVET“ taikymo naudą mokymo procese, kuomet mokymo, vertinimo procesai tampa aiškesni visoms suinteresuotosioms pusėms;

- *dar ne visos šalies profesinio mokymo įstaigos taiko modulinį mokymą.* Tik daugiau nei pusė profesinio mokymo įstaigų Lietuvoje taiko modulinį mokymą, kuris yra viena iš svarbių sąlygų sėkmingam „ECVET“ taikymui;
- *darbdaviai mažai įtraukiami į mokymosi rezultatų formulavimą, vertinimą ir pripažinimą.* Dažnai darbdavių požiūris iš esmės skiriasi nuo profesinio mokymo institucijų darbuotojų požiūrio. Darbdavių dalyvavimas programų kūrimo, mokymosi rezultatų vertinimo, darbo vietoje įgytų kompetencijų pripažinimo veiklose yra ne visada nuoseklus ir efektyvus.

„ECVET“ diegimui parengta teisinė bazė, situacijos pokyčiai leidžia teigti, kad Europos profesinio mokymo kreditų sistemos įgyvendinimas atveria geras **galimybes**:

- *išgryninti mokymosi rezultatų formulavimą.* Taikant Europos profesinio mokymo kreditų sistemą („ECVET“), profesinio mokymo institucijos (tuo pat metu taikant ir modulinį mokymą), gali aiškiau suformuluoti mokymo rezultatus, kurių pagrindu galimas kokybiškesnis mokinių mobilumas tarp institucijų tiek Lietuvoje, tiek ir į užsienio institucijas. „ECVET“ leidžia labiau įtraukti darbdavius į mokymo, vertinimo procesus, padidinti tarpusavio bei tarpinstitucinį pasitikėjimą;
- *kokybiškesniam profesinio mokymo įstaigų mokinių mobilumui.* Aiškiau suformuluoti mokymosi rezultatai leidžia paprasčiau visoms suinteresuotosioms pusėms (siunčiančios ir priimančios institucijų darbuotojams, mokiniams) suderinti įvairius mobilumo aspektus (programų derinimas, mokymo(si) rezultatų formulavimas ir kt.);
- *aiškesniam programų suderinamumui mokymo rezultatų pagrindu.* Taikant „ECVET“, profesinio mokymo institucijos mokymo rezultatus išgrynina ir analogiškų programų rezultatai tampa orientuoti į tuos pačius mokymo rezultatus, kurie tarpusavyje lengvai atpažįstami;
- *aiškesniam mokymosi pasiekimų vertinimui bei įskaitymui.* Modulinių programų pagrindu suformuluoti mokymo rezultatai numato aiškesnius mokymosi ir pasiekimų vertinimo metodus bei vertinimo sistemą. Esant aiškesnei, išgrynintai vertinimo sistemai, lengvesniu tampa pasiekimų įskaitymas;
- *geresniam darbdavių informavimui apie „ECVET“ ir aktyvesniam įtraukimui.* Darbdaviai nesuvokdami visų „ECVET“ galimybių ir naudos dažniausiai neteikia tam pakankamos svarbos. Aiškesnis „ECVET“ sistemos suvokimas, jos galimybių ir naudos

žinojimas darbdaviams leistų lengviau įsitraukti į bendras veiklas su profesinio mokymo institucijomis;

- *didesniam pasitikėjimui tarp skirtingų profesinio mokymo institucijų bei darbdavių.* Vieninga mokymo rezultatų formulavimo sistema pasitarnautų aiškumui, kurį pajustų darbdaviai: lengviau atpažįstamos rezultatų formuluotės, vieninga sistema įneštų aiškumo darbdavių ir mokymo institucijų bendradarbiavime;
- *didesniam skaidrumui.* Vieningumas ir aiškumas formuluojant mokymo rezultatus pasitarnautų aiškesniam vertinimui bei įskaitymui, kas nulemtų procesų paprastumą ir skaidrumą;
- *nuoseklumui.* Pradedant mokymosi rezultatus formuluoti pagal „ECVET“ rekomendacijas, vėliau mokymo proceso, praktikų, tarptautinių mainų organizavimas, vertinimas taptų paprastesni, aiškesni, procesai taptų labiau standartizuoti;
- *palyginamumui.* Analogiškų mokymo programų, kuriose mokosi mokiniai skirtingose mokymo institucijose, mokymo rezultatai būtų paprasčiau palyginami tiek mokiniams, tiek darbdaviams bei mokytojams;
- *tarptautiškumui.* „ECVET“ taikymas ypatingai pasitarnautų tarptautiškumo plėtojimui – institucijų veikla taptų aiškesnė partneriams užsienyje, todėl mokinių mobilumas vyktų paprasčiau;
- *profesinio mokymosi lankstumui (prieinamumui ir patrauklumui).* Aiškiai suformuluoti mokymo rezultatai, didėjantis mobilumas šalies viduje ir užsienyje leistų didinti profesinio mokymo prieinamumą ir patrauklumą.

Įgyvendinant Europos profesinio mokymo kreditų sistemos diegimą Lietuvoje, kylančias grėsmes galima numatyti tokias, kaip:

- „ECVET“ taikymas kaip privalomo, „primesto“ elemento, neįsigilinant į prasmę ir naudą;
- „ECVET“ taikymas tik mokinių mobilumui, neaprepiant mokymosi visą gyvenimą aspekto;
- silpnas darbdavių įsitraukimas.

Didžiausios grėsmės kyla dėl „ECVET“ naudos nesuvokimo tarp įvairių suinteresuotųjų šalių: profesinio mokymo institucijų darbuotojų, darbdavių. Gali nutikti ir taip, kad sistema bus taikoma tik mokinių mobilumui, neperkeliant sistemos į mokymosi visą gyvenimą plotmę.

Įvertinus bendrą Europos profesinio mokymo kreditų sistemos diegimo situaciją Lietuvoje, galima teigti, kad pozityvių aspektų – stiprybių bei galimybių nustatyta daugiau, negu silpnųjų ar grėsmių. Ypatingai svarbu, kad „ECVET“ diegimas sudaro daug palankių galimybių gerinant profesinio mokymo kokybę, stiprinant bendradarbiavimą tarp švietimo ir verslo institucijų, didinant procesų skaidrumą.

*Parengė
Nacionalinė „ECVET“ ekspertė,
Vytauto Didžiojo universiteto
Edukologijos katedros
Docentė Aušra Rutkienė*

Literatūra:

Adam, S. and Gemlich, V. (2000) *Report for the European Commission: ECTS extension feasibility project.*

Hannken-Iljes, K. and Lischka, I. (2003) ‘Leistungspunktssystem, weitere Öffnung der Hochschulen und Lebenslanges lernen – werden jetzt Jahrzehnte alte Visionen Wirklichkeit?’ *Gewerkschaftliche Bildungspolitik*, 11, December, 21-25.

Le Mouillour, I. (2004) *European approaches to credit (transfer) systems in VET*, Thessaloniki: CEDEFOP.

Le Mouillour, I., Jones, S. and Sellin, B. (2003) *First report of the Technical Working Group on Credit Transfer in VET*. October, Brussels.

Schwarz, S. and Teichler, U. Irich (2000) ‘Credit-Systeme an deutschen Hochschulen: Wie viel Vielfalt ist kreativ – wie viel Einheitlichkeit ist nötig?’ In S. Schwarz and U. Teichler (Eds) *Credits an deutschen Hochschulen. Kleine Einheiten – Große Wirkung*, Luchterhand: Neuwied, 3-13.

Stronger VET for better lives (2015). <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3067>

Winterton, J. (2005). From Bologna to Copenhagen: Progress towards a European credit transfer system for VET. *International Journal of Training Research*, 3(2), 47-64.